

Handläggare
Maria Nilsson
Telefon: 08-508 24 499

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd
den 18 augusti 2016

Delrapport från Äldreboendeutredningen

Svar till kommunstyrelsen, RV III, gällande ”Delrapport från Äldreboendeutredningen”, dnr 152-1056/2016.

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beslutar att lämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Susanne Leinsköld
Stadsdelsdirektör

Andreas Thorstensson
Avdelningschef

Sammanfattning

Huvudförslagen i utredningen är att staden genomför en ambitionshöjning vad gäller boendeformer för äldre utan biståndsbedömning bland annat genom att införa en ny boendeform för äldre. Dagens seniorboenden och trygghetsboenden omvandlas till trygghetsboende med aktivitetscentrum. Micasa föreslås vara hyresvärd för denna nya boendeform och stadsdelarna föreslås ansvara för aktivitetscentren. Aktivitetscentrets uppgift ska vara att ordna aktiviteter för de boende och därigenom skapa en social gemenskap i boendet

Skärholmens stadsdelsförvaltning delar rapportens slutsats att det behövs en ambitionshöjning vad gäller boendeformer för äldre utan biståndsbedömning. Förvaltningen ser fördelar med boendeformen trygghetsboende med aktivitetscentrum, men konstaterar att en kostnadsanalys ur ett stadsdelsperspektiv behövs.

Vad gäller bostadsanpassningsbidrag och tillgänglighetsanpassade lägenheter anser förvaltningen att dagens system, där få

tillgänglighetsanpassade lägenheter återanvänds och de flesta bostadsanpassningar återställs, måste ses över.

Bakgrund

I budget 2015 beslutade kommunfullmäktige om en utredning för att tydliggöra hur behovet av olika bostäder för äldre ska tillgodoses. Utöver detta fastslogs även följande:

- Staden ska hjälpa alla över 85 år med ett tryggt boende, till exempel med bostadsanpassning eller byte till lägenhet som är tillgänglighetsanpassad
- Kvarboendepincipen ska gälla men ingen ska behöva bo kvar i en otrygg miljö mot sin vilja
- Ett varierat utbud av boendeformer för äldres skiftande behov ska finnas
- Enheterna ska vara hemlika
- Övergångarna mellan olika boendeformer ska förenklas
- Senior- och trygghetsboenden är icke biståndsbedömda boenden för äldre och ersätter inte servicehus.

Under 2015 tillsattes Äldreboendeutredningen. Utredningen har letts av en styrgrupp med biträdande stadsdirektören som ordförande. I styrgruppen har i övrigt ingått fyra stadsdelsdirektörer representerande var sin region, direktören för äldreförvaltningen samt VD för Micasa fastigheter i Stockholm AB.

Arbetet i utredningen har bedrivits av en projektledare och en projektgrupp. I projektgruppen har ingått chefer för äldreomsorgen inom fyra stadsdelsnämnder, representanter för äldreförvaltningen, en representant för Bostadsförmedlingen AB, Micasa fastigheter och AB Svenska Bostäder.

I den projektplan som fastställts av styrgruppen anges följande effektmål för utredningen:

”Föreslå hur staden ska tillgodose behovet av anpassat boende för äldre inom Stockholm Stad samt tydliggöra funktionen för olika former av bostäder för äldre i syfte att höja trygghet och skapa gemenskap.”

I projektplanen begränsas utredningens uppdrag till att inte omfatta privata fastighetsägare. Vidare ska utredningen inte göra sådana bedömningar av behovet av särskilda boendeformer på kort och lång sikt som sker inom stadens ordinarie äldreboendeplanering.

Ärendet

Äldreboendeutredningens delrapport omfattar följande:

- en nulägesbeskrivning av boenden som finns att tillgå för äldre
- behovsutvecklingen inom äldreomsorgen
- en analys av nuläget
- förslag som syftar till att tillgodose behovet av bostäder för äldre

I rapporten görs en övergripande beskrivning och definitioner av befintliga boendeformer för äldre; seniorboende, trygghetsboende, servicehus samt vård- och omsorgsboende. Inom stadens kommunala bostadsbolag finns idag cirka 1 400 lägenheter i seniorboende och ca 540 lägenheter i trygghetsboende. I de båda boendeformer som är biståndsbedömda finns cirka 1 670 lägenheter i servicehus och ca 6 500 platser i vård- och omsorgsboende.

Utredningen har också tagit del av de inventeringar som de kommunala bostadsbolagen genomfört av tillgängligheten i sina bostäder. Med tillgänglighet avses i dessa fall möjligheten för rörelsehindrade att ta sig till lägenheten, dock inte tillgängligheten i bostaden. Enligt denna definition är ca 7 500 lägenheter tillgängliga för rullstolsburna och ca 3 500 lägenheter rollatorframkomliga. Bostadsbolagen har tillsammans med Bostadsförmedlingen arbetat för att hitta ett sätt att redovisa dessa lägenheter för bostadssökande, arbetet har ännu inte resulterat i ett konkret förslag.

Utredningen konstaterar att det är viktigt att staden, förutom att utveckla hemtjänsten, i högre grad arbetar med hur äldre som bor inom det ordinarie bostadsbeståndet har det. Ur ett flertal aspekter är det en fördel om en stor andel av de äldre bor i tillgängliga bostäder. De äldre kan då leva självständigt med ett stort mått av trygghet högre upp i åldrarna. Behovet av hemtjänst kan antas bli mindre eller skjutas på framtiden jämfört med de som inte bor i en tillgänglig bostad.

För de äldre som överväger att flytta till en bostad med god tillgänglighet finns idag brister i informationen om var de kan finna en sådan. Det finns ingen officiell statistik och få fastighetsägare har gjort tillgänglighetsinventeringar. Stockholms bostadsförmedling redovisar inte tillgänglighet för lediga lägenheter och det är inget sökbegrepp i deras system.

Utredningen visar också att det finns mycket att vinna på att lägenheter som tillgänglighetsanpassats med hjälp av bostadsanpassningsbidrag återanvänds. Det gäller framför allt trapphissar och automatiska dörröppnare som är relativt dyra. Anpassningarna har beviljats enskilda individer som därmed äger dessa. Av detta skäl tar inte staden hand om den utrustning som plockas bort och stora värden går till spillo.

Utredningens förslag

Att staden ska erbjuda tre boendeformer för äldre: trygghetsboende med aktivitetscenter, servicehus samt vård- och omsorgsboende. Trygghetsboende med aktivitetscentra är inte ett namn på boendeformen utan ska ses som en beskrivning av innehållet.

Att inriktningen bör vara att dagens senior- och trygghetsboenden, ca 1 500 lägenheter, omvandlas till trygghetsboende med aktivitetscentra. Utredningen har dock inte tagit ställning till om alla fastigheter lämpar sig för detta. Exempelvis finns det boenden med få lägenheter där det kan vara svårt att motivera ett aktivitetscentra.

Att stadsdelsnämnderna ska ansvara för aktivitetscentren. Centrets primära uppgift är att ordna aktiviteter för de boende och i övrigt arbeta för att skapa en social gemenskap i boendet. Utredningens förslag gällande dagens senior- och trygghetsboenden är en ambitionshöjning gällande det ansvar staden tar för äldres boende. Vid omvandling av senior- och trygghetsboenden bor den enskilde kvar i sin lägenhet på oförändrade villkor och får ett tillskott av aktiviteter och personal i husen.

Att samma förmedlingsregler ska gälla för den nya boendeformen som för dagens trygghetsboende.

Att målgruppen för servicehusen bör tydliggöras. Utredningen menar att servicehusens målgrupp ska begränsas till äldre med omvårdnadsbehov.

Att inga förändringar genomförs vad gäller vård- och omsorgsboende.

Att omvandlingen av dagens trygghetsboenden till trygghetsboende med aktivitetscenter ska starta under 2017 och omvandlingen av dagens seniorboenden påbörjas 2018.

Att en ny utredning ska tillsättas med uppdrag att utreda vilka andra fastigheter inom Micasas fastighetsbestånd som kan omvandlas till

trygghetsboende med aktivitetscenter. Utredningen ska även redogöra för de ekonomiska konsekvenserna av förslaget. Den nya utredningen genomförs av äldrenämnden i samverkan med stadsdelsnämnderna och kommunstyrelsen.

Att det uppdrag som idag finns för äldreboendeplanering ska utökas med ett uppdrag att bedöma dimensioneringen av trygghetsboende med aktivitetscenter och servicehus på kort och lång sikt.

Att Stockholms stads Bostadsförmedling AB får i uppdrag att tillsammans med Stadsbyggnadsnämnden, bostadsbolagen och äldrenämnden ta fram en strategi för det ordinarie bostadsbeståndet. Strategins syfte ska vara att underlätta för äldre att välja ett boende som har en tillgänglighet som medger ett aktivt liv även när rörelseförmågan försämras. I strategin ingår att verka för att tillgänglighetsinventeringar genomförs, att information om tillgänglighet finns med vid förmedling av lediga lägenheter samt att anpassade lägenheter tas tillvara.

Att Äldrenämnden får i uppdrag att i samverkan med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna ta fram ett förslag på förbättrad kommunikation kring boende för äldre.

Vid äldrenämndens sammanträde den 17 maj 2016 beslutade äldrenämnden att godkänna Äldreboendeutredningens delrapport och överlämna den till kommunstyrelsen för vidare beslut i fullmäktige. I samband med detta vill kommunstyrelsen erhålla stadsdelsförvaltningarnas synpunkter på Äldreboendeutredningens delrapport.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för socialtjänsten, beställarenheten. Skärholmens pensionärsråd och Skärholmens råd för funktionshinderfrågor har tagit del av ärendet den 30 juni.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen instämmer i stort med äldrenämndens tjänsteutlåtande, dnr. 320-525/2016, som låg till grund för äldrenämndens beslut att godkänna Äldreboendeutredningens delrapport. I tjänsteutlåtandet framhålls behovet av en ambitionshöjning vad gäller boendeformer för äldre utan biståndsbedömning. Vidare påtalas vikten av att en kostnadsanalys genomförs snarast för det fall att stadsdelsnämnderna ska ansvara för de aktivitetscentrum som ska finnas i framtida trygghetsboenden.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings utlåtande kommer i det följande att koncentreras kring de effekter Äldreboendeutredningens förslag får ur ett stadsdelsperspektiv. Eftersom ingen ändring föreslås vad gäller serviceboende och vård- och omsorgsboende kommer förvaltningen inte att kommentera dessa boendeformer närmare.

Enligt förslaget ska stadsdelförvaltningarna ansvara för de aktivitetscentra som ska finnas på varje trygghetsboende. Förvaltningen vill understryka nödvändigheten av att en kostnadsanalys görs noggrant och i god tid för att uppbyggnaden av en organisation kring dessa center ska bli bra och kostnadseffektiv.

I utredningens förslag lämnas organisationen för arbetet med aktivitetscentrumen till varje stadsdelsnämnd. I förslaget står följande:

”Hur stadsdelsnämnderna väljer att organisera arbetet med aktivitetscentren kan det finnas flera lösningar på. Det kan vara fast personal som enbart arbetar med aktivitetscentrat men också innebära att volontärer eller andra engageras. Det kan också vara ett uppdrag som upphandlas. Utgångspunkten måste dock alltid vara att aktivitetscentrat ger den trygghet och sociala gemenskap som de boende har behov av. Kontinuitet och förutsägbarhet är i detta sammanhang viktigt.”

Skärholmens stadsdelsförvaltning befarar att en konsekvens av skrivningen blir att mer välmående stadsdelar har möjlighet att prioritera dessa aktivitetscenter på ett helt annat sätt än stadsdelar med mer ansträngd ekonomi och att detta leder till att kommunal verksamhet har helt olika standard i olika stadsdelar. Förvaltningen föreslår därför att Äldreboendeutredningen sätter upp tydligare ramar för vad ett aktivitetscentrum ska innehålla.

Skärholmens stadsdelsförvaltning vill påpeka att det i Skärholmen redan finns ett väl fungerande och mycket uppskattat aktivitetscentrum, Ekens aktivitetscentrum och stödverksamhet. Det är ett kommunalt drivet aktivitetscentrum som vänder sig till medborgare över 65 år boende i Skärholmens stadsdelsförvaltning.

På vardagar anordnas aktiviteter som kafé, bingo, syjunta och datakurser.

Större aktivitetscenter har mer personal och större budget och kan därför erbjuda ett större utbud av aktiviteter än vad flera små skulle kunna göra, något utredarna bör beakta när de går vidare med utredningen. För att öka möjligheten för medborgare att ta sig till ett större aktivitetscentrum kan erbjudande om subventionerad transport vara ett alternativ till att bryta ned större enheter i flera mindre. Äldreboendeutredningen bör även genomföra en kartläggning av hur många aktivitetscentra som finns i stadsdelarna idag.

Sammanfattningsvis ser förvaltningen både för- och nackdelar med förslaget att införa boendeformen trygghetsboende med aktivitetscentrum. Den största fördelen är att de boende får nära till aktiviteter och personal. Många små centra får helt andra ekonomiska förutsättningar att bedriva kvalitativ verksamhet än ett fåtal större, vilket är en nackdel. Många små centra innebär även ett större ekonomiskt åtagande för stadsdelarna vilket bör tas i beaktande.

Vad gäller bostadsanpassningsbidrag och tillgänglighetsanpassade lägenheter anser förvaltningen att dagens system där få tillgänglighetsanpassade lägenheter återanvänds och de flesta bostadsanpassningar återställs måste ses över. Stora värden går till spillo eftersom det saknas överblick över utbud och efterfrågan. En samordning där bostadsanpassade lägenheter matchas mot bostadssökande i behov av anpassning vore önskvärt.